

UBTBR 16.21.65

*Elif Derya Özdemir¹*¹Süleyman Demirel Üniversitesi, Almatı, Kazakistan**BUGÜNKÜ TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN SÖZ VARLIĞI**

Özet. Her boyun kendi ağız özelliklerini geliştirmesi ve diğer boylara ait özellikleri de teker teker terk etmesi neticesinde ortaya çıkan farklı yazı dilleri içerisinde: Azerî Türkçesi, Özbek Türkçesi, Türkiye Türkçesi gibi diller bunların en güzel örnekleri arasındadır. Söz varlığı, bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, sözcük dağarcığı, kelime hazinesi şeklinde açıklanmıştır. Söz varlığı üzerine tespit edilen birtakım veriler bu konuda Türkçenin halen istenen düzeyde zenginliğe ulaşmadığını, halen birçok ödünçlemenin eserlerde kullanılmakta olduğunu göstermektedir. Günümüze kadar ulaşan diller arasında kendisini yabancı kelimelerden tamamen korumuş saf bir dile ulaşmak neredeyse imkansızdır. Bu çalışma Türkçenin söz varlığının temel niteliklerini ve söz varlığına ait özellikleri vermesi bakımından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe söz varlığı, Ödünçleme kelimeler, Bugünkü Türk Dili.

Андатпа. Өр тайпаның өз сөйлеу ерекшеліктерін дамытуы және басқа тайпаларға тиесілі сөйлеу тәсілдерін бірінен кейін бірін қалдырудың нәтижесінде пайда болған өзгеше жазба тілдерінің ішінде: әзірбайжан тілі, өзбек тілі және түрік тілі сияқты тілдер ең көркем мысалдардың бірі болып табылады. Лексика бір тілдегі сөздердің барлығы және тілдегі сөздік қоры ретінде түсіндіріледі. Лексика бойынша бірқатар деректер түрік тілінің әлі күнге дейін сөз байлығының қажетті деңгейге жетпегенін, әлі күнге дейін көптеген кірме сөздер шығармаларда пайдаланылатынын көрсетеді. Біздің заманымызға дейін жеткен тілдердің арасында өзін өзге тілдің сөздерінен толықтай қорғап қалған таза тіл кездестіру мүмкін емес. Бұл зерттеу түрік тілінің лексикасының негізгі сипаттамалары мен лексикасына тән өзіндік ерекшеліктерін ұсыну тұрғысынан маңызды.

Түйін сөздер: түрік тілінің сөздік қоры, кірме сөздер, ағымдағы түрік тілі.

Abstract. Languages such as Azeri language, Uzbek language and Turkish language are among the most beautiful examples of the written language, which was a result of each tribe's improvement of the features of their pronunciation and leaving the features of other tribes' pronunciation patterns one by one. Vocabulary is explained as the whole of words and stock of words in a

language. A number of data on the vocabulary indicates that the Turkish language still does not reach the desired level of richness of words and many other borrowings are still used in the works. It is almost impossible to reach a pure language that has protected itself from foreign words among the languages that have reached the present day. This study is important in terms of giving the basic characteristics and specific features of Turkish language vocabulary .

Keywords: Turkish vocabulary, Borrowings words, Current Turkish language.

Orhun ve Yenisey anıt yazıları Türkçenin bulunabilen ilk yazılı belgeleridir. Orhun Yazıtları, Göktürk (Kök-türk) devletinin hükümdarı Bilge Kağan'ın 734 senesinde ölümünün sonrasında 735 senesinde oğlu tarafından yazdırılan çok büyük değere sahip belgelerdir. O dönemde bulunan diğer iki değerli yazılı belge ise, Bilge Kağan'ın kardeşi adına ortaya konan *Kül Tigin* yazıtıyla Bilge Kağan'ın veziri Tonyukuk için yazılan *Tonyukuk* yazıtlarıdır. Söz konusu yazıtlar günümüzde kullanılan Türkçenin geçmişini ortaya koyan en önemli yazıtlar, belgelerdir. Aksan (1969: 50-55), *Türkçe Araştırmalarında Yeni Yollar*, isimli yazısında Orhun ve Yenisey anıtlarında yer alan dilin, Uygur Türkçesine ait yazılı metinlerin, basit bir dile ait olmayan, gelişmiş bir dile yazılmış misaller olduklarını ifade etmekle birlikte, bu metinlerin gelişmesinin, 8. asırdan 2000 yıl daha önceye götürmenin mümkün olduğunu iddia etmektedir. Bu ifadelerle göre, Türkçenin tarihî geçmişinin çok köklü bir zamanı kapladığını söylemek mümkündür.

Bu bakımdan birçok medeniyet ile karşılaşan Türkçenin gelişim evrelerini dilciler değişik dönemlere ayırmışlardır. Hengirmen (2006: 25-26) ise varsayımlardan öte elimizde bulunan net bilgiler ışığında, Türkçenin gelişim devirlerini

dörde

ayırmıştır:

a. Türkçenin Bilinmeyen Dönemi

Türkçenin 8. asırdan önceki dönemi ile ilgili henüz yazılı belgelerin bulunmamasından dolayı bu döneme şu anlık Türkçenin karanlık dönemi demektedir.

b. Eski Türkçe

8. asırdan 13. asra kadar devam eden dönemi kapsar. Bu dönemde Uygur Türklerinin Uygur yazısını, Müslüman olduktan sonra Karahanlıların Arap yazısını kullanmaya başladığı dönemdir.

c. Orta Türkçe

13. asırdan 20. asrın ilk yıllarına kadar geçen dönemdir. Bu dönemde Arapça, Farsça ve Türkçenin bir araya gelmesinden Osmanlıca meydana gelmiş ve Arap alfabesi kullanılmaya başlanmıştır.

d. Türkiye Türkçesi

1911 senesinde milliyetçilik akımı ile başlayıp, bu güne kadar süregelen dönemdir. 1928 senesinde gerçekleştirilen harf devrimi ile Lâtin alfabesinin kullanılmaya başlandığı dönemdir. Şenel (2011: 1643)'e göre Türkçe, dil

ailelerinden Ural-Altay dil ailesinin içerisinde sondan eklemeli bir dil olarak *bugün bile yaşamaya devam eden sayılı diller arasında* yerini almıştır.

Akalın (2014: 14), Türkçede kelime türetme konusunda akla ilk gelen, kesinlikle yapım ekleri ile oluşturulan türetmelerdir. Eklemeli bir sistemine sahip olan Türkçede söz yapmada ekleme (affixation), en fazla kullanılan yollardan bir tanesidir. Türkçenin sahip olduğu kelime hazinesinin (söz varlığı) büyük bir kısmı bilim, gözlük, durakla, başlangıç, veresiye, şeklinde ekler ile oluşturulan türetmeler neticesinde elde edilmiştir. Türkçe dünyadaki dillerle kıyaslandığında pek çok dilden daha zengin olduğu görülecektir. Ancak İngilizce, Fransızca, Almanca gibi dillerle kıyaslandığında sözcük sayısı bakımından, bilimsel terimler ve soyut kavramlar yönünden birtakım eksiklikleri olduğu muhakkaktır.

Karababa (2013: 13), Türkçede söz varlığı, sözcük dağarcığı, kelime hazinesi, söz dağarcığı, söz hazinesi veya kelime hazinesi gibi isimlerle anılan bu kavramın, batı dillerinde vocabulary, wortschatz ve wortbestand şeklinde kelimelerle ifade edildiğini bildirmiştir. Bir dile ait olan kelimeleri kapsamakla bir şahsın sahip olduğu kelimelerin tamamını ifade bu terimler birbirlerinden ayrılmamış, kimi zaman bir terim ikisini birden karşıladığı gibi, kimi zaman da yalnızca bir tanesini ifade ettiğini belirtmiştir.

Söz varlığı, bir dilde yalnızca bazı seslerin bir araya gelmesi ile kurulan simgeler, kodlar veya göstergeler değildir, bunla birlikte o dili konuşanların kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürünün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir bölümüdür (Aksan, 1996: 26-38). Söz varlığı, bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, sözcük dağarcığı, kelime hazinesi şeklinde açıklanırken; söz dağarcığının açıklaması da, bir dilde kullanılan veya bir kimsenin bildiği, kullandığı sözlerin bütünüdür (TDK, 2005: 1805-1807).

Ergüzel (2007: 118)'in ifade ettiği şekilde söz varlığı, bir dilin servetidir. Asırlar içerisinde dilin kendisini işleyerek kazandığı zenginlik farklı özellikteki kelimelere, örneklendirilmiş kaynaklara aktarılmadığı müddetçe, yaşayan nesillerin ve sonradan geleceklerin dillerine ait inceliklerini tanıması çok zor olacaktır, yalnızca kendi dönemlerindeki sınırlı anlatım olanakları ile iktifa etmek zorunda kalacaklardır.

Sarı (2011: 1501), aşağı yukarı 14 asırlık bir yazı diline sahip olan Türkçenin, tarihi boyunca söz varlığında, ses özelliklerinde, kelime ve cümle yapısında bazı değişikliklere uğrayıp günümüze bu şekilde kadar ulaştığını ifade etmiştir. Dillerin değişime ve gelişime en açık unsurları söz varlıklarıdır. Söz varlığı zamana göre değişebileceği gibi; statüye, cinsiyete, yaşa veya coğrafyaya göre de değişebilir. Dilbilimcilere göre söz varlığı kültürel ve temel söz varlığı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kültürel söz varlığında çok daha kolay değişim gerçekleşirken, temel söz varlığında değişim zordur.

Türkçe, temel söz varlığını binlerce yıldır koruyan; farklı dillerin yoğun baskılarına karşı koyan, anlatım gücünü ve imkanlarını yitirmeyen bir dil olarak

günümüzde halen hayatini devam ettirmektedir (Eker, 2003: 152). Bunlar Türkçenin zengin ve köklü bir dil olduğuna en somut delillerdir.

Bir dilin çekirdeğini meydana getiren temel söz varlığı, belirli bir durumu, olayı, insanların tutumlarını ve davranışlarını gerçek ya da mecaz anlamlarla belirten deyimler, bir milletin bilgeliğini, hayat tecrübelerini yansıtan, genel geçer bir kural veya öğüt içeren atasözleri, insanların toplum hayatında, birtakım durumlar için kullandıkları kalıp sözler, bilimin, tekniğin, sanatın ve zanaatın kavramlarını içeren terimler, ünlü şahısların belirli durumlar için ifade etmiş oldukları genelleşmiş söz olarak nitelendirilen kalıplaşmış sözler, Türkçeye büyük bir anlatım gücü katan ikilemelerle birlikte yabancı sözcükler, çeviri sözcükler söz varlığı içerisinde yer almaktadır (Hasırcı, 2008: 13-14). Söz varlığı, sözü edilen dili konuşan insanların kültürünü, anlayış tarzını ortaya koymakla kalmaz; toplumlar arasında var olan farklılıkları, toplum içinde yaşanan yöresel farklılıkları da gözler önüne sermektedir.

İnsanın baş, ayak, göz, kulak, el vb. organları olmak üzere, insanın en fazla kullanmakta olduğu somut eylem ifade eden almak, vermek, yemek, içmek, gelmek, uyumak vb. kelimelerle insana en yakın şahısları gösteren akrabalık adları, sayılar temel söz varlığına örnek olacak şekilde gösterilebilir (Aksan, 2007: 18).

Arslan ve Durukan (2014: 252)'ın belirttikleri üzere, temel söz varlığının içerdiği unsurlar insan hayatında birinci derecede öneme sahip öğelerdir. İnsanın günlük yaşamda kullanmakta olduğu, kendisini ifade ettiği, nesnelere seslenirken kullanmış olduğu kelimeler temel söz varlığının birer parçasıdır. Temel söz varlığı unsurlarının dışında kalan bir dildeki atasözler, kalıplaşmış sözler, ikilemeler, deyimler, çeviri sözcükler, yabancı sözcükler, terimler, ilişki sözleri vb. diğer kullanımlar da söz varlığının içerisinde yer alan öğelerdir.

Bu kontekstte Aksan, Türkçenin söz varlığının temel niteliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

- a. Türkçenin sahip olduğu güçlü türetme ve birleştirme yeteneği, ona somut ve soyut tüm kavramları rahatlıkla karşılayabilecek kelimeleri türetmesini sağlar.
- b. Türkler, farklı halklarla kurmuş oldukları münasebetler sırasında daima diğer dillerden etkilenmişler, o dillerden gelen kelimelere her zaman kapılarını açık bırakmıştır.
- c. Türkçe, kavramlaştırma anında en fazla somut objelere, doğaya yönelmekte; bu şekilde kavramların daha canlı bir şekilde dilde kullanılmasına yardımcı olmaktadır.
- d. Türkçede özellikle ikilemelerin kullanılışı anlatıma güç katan bir yol olması bakımından çok yaygın bir şekilde kullanılmıştır.
- e. Köktürkçe döneminden kalan eserler incelendiğinde daha o dönemlerden itibaren Türkçenin çok anlamlılık ortaya koyduğu görülmektedir. Bu olay Türkçenin köklerinin o dönemden de daha eski vakitlere uzandığının açık bir kanıtıdır.

- f. Türkçenin en eski belgelerinde bile eş anlamlı kelimelerle karşılaşmakta ve bunların da mana olarak birbirlerine çok yakın oldukları görülmektedir.
- g. Bugün standart Türkçede yer almayan pek çok öğenin, Anadolu ağızlarında yaşadığı görülmektedir (Aksan, 2000: 43-44; Akt. Sinan ve Demir, 2010: 650).

Eker (2003: 89-93)'e göre Türkçe, yaşamakta olan diller arasında kimi özellikleriyle zengin ve büyük bir dildir. Türkçenin bu özellikleri:

- a. Yaşamakta olan diller arasında en eski yazılı eserlere sahip olması,
- b. Çok geniş bir coğrafi alanda konuşuluyor olması,
- c. Konuşanların sayısının fazla olması,
- d. Kelime sayısının çok fazla olması.

Eker (2003: 87), dünyadaki tüm dillerin sonsuz sayıda söz gücüne sahip olduklarını ifade etmiştir. Yani herhangi bir dil yüz binlerce insan tarafından veya yalnızca birkaç yüz insan tarafından konuşulmakta olabilir; bu sayılardan daha önemli olan mesele o dili konuşanlarının yeterli seviyede söz varlığına sahip olmalarıdır. Türkçe, söz varlığı açısından yoksul bir dil değildir. Sebebi insan aklının oluşturduğu, ortaya koyduğu tüm kavramların ya bir karşılıkları vardır veya bunlara karşılık yeni kelimeler üretilmesi mümkündür.

Küresel Dil İzleme (The Global Language Monitör) merkezinin, yaptığı çalışmalar birtakım anlamlar ifade etmektedir. Bu merkezde yapılan araştırmalarda, farklı ülkelere ait sözlükler bilgisayarda tarandıktan sonra elde edilen verilere göre; İngilizcenin söz varlığı, 988.968'dir. Almancaya ait Duden isimli sözlükte ise, 500.000 madde başı kelime yer almaktadır. Kelime sayılarının söz varlığı konusunda zenginliği gösterdiği düşünülürse bu iki dilin de zenginlikleri ifade edilmektedir. Söz varlığı bakımından bu iki dil kadar zengin olmayan fakat yoksul da olmayan Türkçe, TDK'nın yapmış olduğu çalışmalar neticesinde sürekli güncellenmektedir. Türkçe Sözlük adı altında dilimizde meydana gelen yenilikler ve ortaya çıkan yeni kelimeler bu eser aracılığı ile Türkçe kullanıcılarının hizmetine sunulmaktadır. Söz konusu sözlük çalışması ilk olarak 1945 yılında yayımlanmıştır. O vakitten bu vakte kadar birçok kelimenin eklenmiş olduğu TDK'nın, 2005 basımlı Büyük Türkçe Sözlük'ü, 11. baskısında madde başı ve madde içi olmak üzere toplam 77.407 söz, 3.700 yeni söz, 6.400 yeni anlam vb. içermektedir. Bu rakam; söz, terim, deyim, ek ve anlam ile beraber düşünüldüğünde 104.481'e çıkmaktadır (Türkçe Sözlük, 2005: XI). Türkçenin sahip olduğu tüm söz varlığını bir araya toplayan ve ortak bir veri tabanının oluşturulması ile insanların kullanımına sunulan *Büyük Türkçe Sözlük*, yazı dilimize ait söz varlığı ile birlikte tüm bilim, sanat ve spor terimlerini, kişi adlarını, yer adlarını, yerel ağızlardaki ve kaynaklardaki kelimeleri ve deyimleri kapsamaktadır. TDK tarafından hazırlanan bu veri tabanında bulunan *Büyük Türkçe Sözlük*'te söz, deyim, terim ve ad olmak üzere toplamda 616.767 söz varlığı yer almaktadır.

Yukarıda dillerin söz varlıklarına ait verilen rakamlara göre, Türkçenin söz varlığının pek fazla olduğunu göstermese bile bu konuda yapılacak çalışmalar söz varlığının tam olarak ortaya çıkmasına ve kullanılabilir kelimelerin artmasına yardımcı olacaktır. Türkçenin ilk devirlerinden itibaren ortaya konan yazılı eserler, diyalektler ve ağızlar henüz tam olarak bütünüyle araştırılmamıştır. Yalnızca Anadolu bölgesi için 11. asırdan günümüze kadar kaleme alınan yazılı eserlerin ve Çağdaş Anadolu ağızlarının tamamıyla incelenmesi neticesinde, en az birkaç yüz bine yakın söz varlığı elde edilme imkanı vardır (Eker, 2003: 87).

Aksan (2005: 22), gelişmiş bir kültür dili olan İngilizcenin söz varlığının büyük bir kısmını yabancı kaynaklı unsurların meydana getirdiğini ifade etmektedir. *Bu dil, bazı araştırmacılara göre %20, bazılarına göre %14 İngilizce asıllı kelime içermektedir. Yunan, Fransız, Slav, Latin ve doğu asıllı alıntılar önemli bir yer oluşturmaktadır.* Bununla birlikte Türk Dil Devriminin ardından yabancı asıllı kelimelerin azalmasına ve bu kelimelerin yerine Türkçelerinin getirilmesine işaret etmekte ve bu olayı Türkçenin gücüyle ilişkilendirmektedir: *2000 yılında, dört ayrı günlük gazetenin üç aylık sayıları üzerinde yaptığımız inceleme, Türkçe oranının %74 dolayında olduğunu göstermektedir.* Daha önce de belirtildiği üzere Türkçenin söz varlığını ortaya koyan, 2005 yılında yayımlanmış Türkçe Sözlük'teki yabancı kelime oranı % 14,18'dir. Türkçede kullanılan yabancı kelime sayısında yıllar ilerledikçe bir azalmanın, ya da Türkçe kelimelerdeki sayının artmasının önemli bir olay olduğu hissedilmektedir. Bunların yanısıra Türk dilinin zengin bir kültür dili olduğunu ifade eden Aksan, bu dilin şuurlu bir şekilde ele alınıp işlenmesi halinde de söz varlığı bakımından söz konusu zenginliğini muhafaza edeceğini dile getirmektedir.

Türkçenin sahip olduğu kavramlaştırma gücü, anlatımın çeşitliliği, ikilemelerin sınırsızlığı, deyimlerin zenginliği gibi niteliklerinin farklı farklı ölçütler meydana getirdiğidir. Bununla birlikte ayrıntılı anlatım ile ilgili zengin örnekler ortaya koyan Anadolu ağızlarının 80.000-100.000 kelimesi bulunan söz varlığı ve asırlar boyunca yabancı dil hayranlığı sebebiyle yabancı unsurların tercih edilerek Türkçe kullanımlarının unutulması düşünüldüğünde Türkçenin zenginliği inkar edilemez (Aksan, 2001: 115).

Türkçenin ağızları ile ilgili gerçekleştirilecek *derleme* ve *tarama* çalışmalarının, Türkçenin söz varlığına ait zenginliğini ortaya koyması bakımından önemli olduğu söylenebilir. Türkçenin tüm kelimeleri muhafaza edildiği, diğer yazı dilleri ile lehçeleri içeren tarama ve derleme çalışmalarının yapılması durumunda, Türkçenin söz varlığı yüz binleri geçecektir. Günümüzde ağızlarda yaşamakta olan; fakat sözlüklerde yer alamayan binlerce kelimenin varlığı bilinmektedir. Ortaya konacak bilimsel araştırmalar ve çalışmalar bu kelimelere yazı hayatında kullanılabilirlik kazandırmakla Türkçenin söz varlığındaki zenginlik bir kere daha ispatlanma imkanı bulacaktır (Eker, 2003: 93).

Baş (2011: 28)'ın ifade ettiği üzere söz varlığı araştırmaları ile ilgili günümüze kadar herkesin kabullendiği ortak bir yöntem halen belirlenmiş değildir. Değişik amaçlarla gerçekleştirilen çalışmalar, araştırmacıların kendi aralarında bir iletişimin tam anlamıyla kurulmamış olması, herkesin bağımsız hareket etmeye çalışması, yabancı devletlerdeki çalışmalara bağımlılığın devam etmesi, ekip halinde yapılacak çalışmalardaki karşılaşılan sınırlılıklar, disiplinler arası ilişkilendirmede ortaya çıkan eksiklikler, söz varlığı öğelerinin benimsenmesi konusunda belirlenen ölçütler, hedef kitlenin tespit edilmesi vb. faktörler bu durumla ilgili en değerli etkenlerdir. Söz varlığı çalışmalarının asıl hedeflerini iki başlık altında toplamak mümkündür:

- a. Konuşma dili üzerine yapılan/yapılacak araştırmalar.
- b. Yazı dili üzerine yapılan/yapılacak araştırmalar. Bu iki alandan birincisi olan konuşma dili ile ilgili yapılacak çalışmalarda, veri toplama işleminin çok zor olması bilinmekte ve ülkemizde bu alanla ilgili çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir.

Türkçenin söz varlığını ele alan, değerlendiren, inceleyen, araştıran, konu edinen değerli pek çok yerli ve yabancı bilimsel çalışmanın bulunmasının yanı sıra, halen çağdaş ve tarihî Türk lehçelerinin söz varlığındaki pek çok sözcüğün *rekonstruktör*ü ortaya konulamamış ya da *etymonu* belirlenememiştir. Türk dilinin tarihi kaynaklarında yer alan ve halihazırda kullanım alanını kaybetmiş olan kimi kelimelerin ilk şekillerini açıklamak, Türkoloji sahasında pek zor bir meseledir. Özellikle Türkçenin tarihî söz varlığını içeren yazma eserlerin pek çoğunun bilimsel ölçütlerle yayımlanmamasından etimoloji ve leksikoloji çalışmalarında da güçlükler yaşanmaktadır. Bununla beraber tarihî ve çağdaş Türklehçelerine ait söz varlıklarının hepsini belirlemek amacıyla şüphesiz yazılı eserlerde yer alan ve günümüzde kullanım sahasını kaybeden herbir sözcük ve gramatikal yapının karşılaştırmalı dilbilimi yöntemiyle ortaya konulmasında gereklilik bulunmaktadır (Yavuzarslan, 2002: 91-92).

Türkçenin söz varlığını ortaya koyma adına pek değerli çalışmalar yapılmıştır:

Okuyan (2006), *Türkçenin Söz varlığı Açısından Fakir Baykurt'un Romanları* isimli doktora tez çalışmasında, Fakir Baykurt'un kendine özgü söz varlığı incelenmiştir. Söz varlığı içerisinde yazara ait dünya görüşünü ortaya koyan temel kavramlara, izleklere ve imgelere ulaşmak, bunun neticesinde de biçiminin belirli bir kısmını göstermek amaç edinilmiştir. Bu doğrultuda araştırmada Fakir Baykurt'un romanlarında yer alan Türkçenin söz varlığı öğelerine yer verilmiştir.

Baş (2006), *1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz varlığı Üzerine Bir Araştırma* isimli doktora tezinde, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından tavsiye edilen çocuk kitaplarından 100 tane roman, 100 tane hikâye, 100 tane masal, 54 adet destan ve 14 adet de

efsane kitabından (içinden 200 efsane seçilmiş) 500.000 kelimelik bir tahkiyeli metin havuzu oluşturarak eserleri, söz varlığı bakımından incelenmiştir.

Aksan (1977), *Köktürkçeden bugüne, Türkçede ödünçlemeler üzerine bir sözcük istatistiği araştırması* isimli yazısında gazete dilinde yapmış olduğu araştırmaya göre ortalama % 25 ile % 35 arasında yabancı kelime ödünçlemesinin olduğunu belirlemiştir.

Deveci (1988), lisans bitirme tezi olarak ortaya koyduğu araştırmada, Cumhuriyet ve Tercüman gazetelerinin 1982-87 senelerinde haber dilinde kelime sayımları ortaya koymuş, buna göre Cumhuriyet gazetesindeki Türkçe kelime oranı ortalama % 74.8 çıkarken, Tercüman'da % 70 çıkmıştır. Akıncı (1992)'nın, *Temel Söz Varlığımız ve Örneklendirilmesi* isimli yüksek lisans tezi temel söz varlığını tespit etme çalışmalarında yer alan üç açmazdan söz etmektedir. Birinci açmaz, temel söz varlığının tespit edilmesinde kelimelerin köklerinin mi, yoksa en fazla kullanılan kelimelerin mi dikkate alınması gerektiği konusu üzerinde yaşanan belirsizliktir. İkinci açmaz, söz varlığında varlığı iddia edilen iki bin kelimenin hangi kültür dairesinde yer aldığıdır. Üçüncü açmaz ise, tespit edilen iki bin kelimelik Türkçe söz varlığının sınırlarının belirlenmesinde nelere dikkat edildiğidir.

Onaran (2011), *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Romanlarının Söz Varlığı* isimli tezinde, Tanpınar'ın romanlarının söz varlığını üç bölümde ele almıştır. İlk bölümde, Tanpınar'ın hayatı, şahsiyeti ve eserleri tanıtılmıştır. İkinci bölümde, kavram ile ilgili bilgiler; üçüncü bölümde, eserde yer alan sözcüklerin kavramlara göre tasnifleri yer alır. Üçüncü bölümde, *Sahnenin Dışındakiler, Aydaki Kadın, Huzur, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Mahur Beste* eserlerine ait dizinli söz varlığını içerir. Bu dizinlerde metinlerde yer alan kelimelerin kaç defa tekrarlandığı ve bu kelimelerin hangi tümcelerde geçtiği verilmiştir. Araştırmanın sonunda bir kelimenin nerede geçtiğini görebilmek amacıyla özel olarak hazırlanan numaralandırılmış dizin yer almaktadır.

Karababa (2013), Feyza Hepçilingirler'in romanları üzerine yaptığı çalışmada, eserlerin söz varlığı, kelimelerin kaynak dil ve kelimelerin kullanım sıklıkları, onun dili kullanım tarzı, kavramlar dünyası ve üslubu ile ilgili önemli bilgiler sunmuştur. Söz konusu araştırmada Hepçilingirler'in romanlarının hepsinin söz varlıklarını, kelimelerin kullanım sıklıkları ile kaynak dillerini, kendi aralarında bir tasnif sistemi ile ortaya koymuş ve ilerleyen yıllarda bu alanda yapılacak araştırmalara katkı sağlamaya çalışmıştır. Yapılan dizin eksenli söz varlığı araştırmasında olarak 15799 madde başı söz varlığı bulunduğu tespit edilmiştir.

Hepçilingirler'in romanlarının kaynak dilinde 4964 tane yabancı kelime ve kelime grubunun yer aldığı tespit edilmiştir.

Bir dilin tamamen de kirliliğe maruz kalarak kendi benliğini kaybetmesi, başka dillerin kontrolü altına girmesi de dilin geleceği adına sıkıntılı bir olaydır.

Bir dilde, diğer dillerden ödünçlemelerin fazlaca yer almasının birtakım sakıncaları bulunmaktadır:

- a. Dilin kendine mahsus kurallarının zamanla bozulması,
- b. Toplumda halk ile aydınların birbirlerini anlayamaz hale gelmeleri,
- c. Yeni kelimeler türetilmemesinden dolayı dilin kısırlaşarak gelişmemesi.

Kavcar (2002: 14), devleti yönetenler, basın - yayın kuruluşlarının bir kısmı ya da bir grup aydın kesim!, kimi kelimelerin çok güzel Türkçe karşılıkları bulunmasına rağmen yabancı kelimeleri kullanmaktan olağanüstü bir zevk aldıklarını düşünmektedir.

Türkçenin sahip olduğu söz varlığına ait ögelerin, yaşamın içinde gereklilikleri ve ihtiyaçları karşılayabilmesi adına eğitim ve öğretim dilinin Türkçeleştirilmesi çalışmalarının hızlandırılması ve yabancı kelimelerle yapılan eğitim ve öğretim faaliyetlerinden vazgeçilmesi gerekmektedir (Aksan, 1972: 118).

Kaynakça

- 1 Akalın, Ş.H. Türkçede Eksiltili Yapıdan Sözlükselleşme. Edebiyat Fakültesi Dergisi/ Journal Of Faculty Of Letters, 31 (2), (2014).
- 2 Akıncı, M.H. Temel Söz varlığımız ve Örneklendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (1992).
- 3 Aksan, D. Türkçe Araştırmalarında Yeni Yollar. Ankara: TDK. (1969).
- 4 Aksan, D. Sözcükbilim Açısından Dil Devriminden Çıkarılabilecek Sonuçlar Üzerine. Atatürk'ün Yolunda Türk Dil Devrimi. Ankara: TDK. (1972).
- 5 Aksan, D. Köktürkçeden bugüne, Türkçede ödünçlemeler üzerine bir sözcük istatistiği araştırması. Uluslararası Sürekli Altayistik Konferansı (PIAC), Hollanda. (1977).
- 6 Aksan, D. Türkçenin Söz Varlığı. Ankara: Engin Yayınevi. (1996).
- 7 Aksan, D. Türkçenin Sözvarlığı. Ankara: Engin Yayınevi. (2000).
- 8 Aksan, D. Türkiye Türkçesinin Dünü, Bugünü, Yarını. Ankara: Bilgi Yayınevi. (2001).
- 9 Aksan, D. Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri. Ankara: Bilgi Yayınevi. (2005).
- 10 Aksan, D. Her Yönüyle Dil. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (2007).
- 11 Arslan, N. ve Durukan, E. Yabancılarla Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Söz Varlığı Unsurlarının İncelenmesi. International Journal Of Language Academy, 2/4, 247-265. (2014).
- 12 Baş, B. 1985-2005 Yılları Arasında Çocuk Edebiyatı Sahasında Yazılmış Tahkiyeli Metinlerin Söz varlığı Üzerine Bir Araştırma (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2006).

- 13 Baş, B. Söz Varlığı ile İlgili Çalışmalarda Kullanılacak Ölçütler. TÜBAR-XXIX, Bahar. (2011).
- 14 Deveci, İ. Türkiye Türkçesi sözvarlığında son beş yıl içinde Doğu ve Batı kaynaklı öğelerin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Dilbilim Bölümü. (1988).
- 15 Eker, S. Çağdaş Türk Dili. (2. Basım). Ankara: Grafiker Yayınları. (2003).
- 16 Ergüzel, M. Dil ve Kültür Üzerine Yazılar 1. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yay. (2007).
- 17 Hasırcı, S. Türkçenin Söz varlığı Açısından Gazetelerin İncelenmesi (Cumhuriyet, Hürriyet, Sabah) (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dilbilim Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Anabilim Dalı. (2008).
- 18 Hengirmen, M. Türkçe Temel Dilbilgisi. Ankara: Engin Yay. (2006).
- 19 Karababa, S. Feyza Hepçilingirler'in Romanlarında Söz Varlığı (Yüksek Lisans Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı. (2013).
- 20 Karababa, S. Feyza Hepçilingirler'in Romanlarında Söz Varlığı (Yüksek Lisans Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı. (2013).
- 21 Kavcar, C. Türkçenin Güncel Sorunları. Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, 25, 13-17. (2002).
- 22 Okuyan, H. Türkçenin Söz varlığı Açısından Fakir Baykurt'un Romanları (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2006).
- 23 Onaran, Z. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Romanlarının Söz Varlığı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2011).
- 24 Sarı, M. Eski Anadolu Türkçesi'nden Osmanlıcaya Türkçede Art Zamanlı Değişmeler. 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara. (2011).
- 25 Şenel, M. Kes-Kopyala-Yapıştır; Yeni Kelime Türet. 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi. Ankara. (2011).
- 26 Sinan, A.T. ve Demir, S. Dil Bilimini Sevdiren Adam: Prof. Dr. Doğan Aksan (1929-2010). Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume, 5(4), (2010): p. 640.
- 27 TDK. Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. Erişim adresi: http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_lehceler&view=lehceler.
- 28 Yavuzarslan, P. (2002). Türk Dilinin Tarihi Söz Varlığından Bir Örnek (İncimek). Türkoloji Dergisi, 16 (12), (2005): pp. 91-102.